

Kenniskaart (ex-)partnergeweld voor sociaal professionals

Wat je moet weten over signaleren en hulpverleners

Leeswijzer

Deze kenniskaart is bedoeld voor sociaal professionals, generalisten, specialisten en aandachtfunctionarissen in het sociaal domein die in hun werk te maken krijgen met (vermoedens van) (ex-)partnergeweld tussen volwassenen.

Er is veel kennis beschikbaar over het signaleren van, hulp verlenen bij, aanpakken van, en herstellen na (ex-)partnergeweld. Maar waar vind je wat? De kennis is versnipperd en staat op verschillende plekken. Ook moet je soms moeite doen om de informatie die juist voor jou geschikt en toepasbaar is, uit een document te halen. In deze kenniskaart brengt Movisie een selectie van de beschikbare kennis bij elkaar.

Wat vind je in deze kenniskaart?

- inzicht in de aanwezige kennis over (ex-)partnergeweld
- verwijzingen naar cijfers, factsheets, tools en interventies
- leestips voor downloads met meer informatie over (ex-)partnergeweld

In de kenniskaart gaan we eerst dieper in op basisinformatie over (ex-)partnergeweld. Vervolgens doorlopen we de verschillende fasen van de Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid.¹

Deze kenniskaart is niet volledig en geeft geen overzicht van *alle* kennis die voorhanden is op dit terrein. Wel geeft het inzicht in de meest belangrijke basiskennis die professionals moeten weten als ze te maken krijgen met (ex-)partnergeweld. We hebben gebruik gemaakt van bronnen die gebaseerd zijn op wetenschappelijke kennis, ervaringskennis en praktijkkennis.

Deze kenniskaart is geen sociale kaart waarop je een overzicht vindt van verschillende landelijke organisaties die zich richten op huiselijk geweld. Dit vind je wel op de website www.huiselijkgeweld.nl.

Wil je op de hoogte blijven van de laatste ontwikkelingen? Kijk dan op het [de themapagina partnergeweld](#) op de website www.huiselijkgeweld.nl.

¹ Vogtländer, L. & Van Arum, S. (2016). Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg. GGD GHOR Nederland.

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risicogestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Onder (ex-)partnergeweld verstaan we 'iedere vorm van geweld tussen partners of ex-partners': fysiek, emotioneel/psychisch, seksueel, financieel en stalking, ook wel belaging genoemd. Ook een (constante) geweldsdreiging wordt beschouwd als (ex-)partnergeweld. Alle vormen van geweld kunnen zowel offline als online plaatsvinden. [Factsheet \(ex-\)partnergeweld](#)

Er zijn verschillende categorieën van (ex-)partnergeweld te onderscheiden, waaronder:

Veelvoorkomend partnergeweld ('*common couple violence*') of situationeel geweld

Deze vorm van geweld ontstaat vaak door verschillende stressfactoren, uit onmacht, door verlies van controle en regie. Het typeert zich door geweld dat alleen onder bepaalde omstandigheden of in bepaalde situaties voorkomt. Stressbevorderende factoren zijn bijvoorbeeld armoede, werkloosheid of verslaving. Beide partners kunnen zowel pleger als slachtoffer zijn. Er kan echter wel verschil zijn in de ernst van het geweld tussen beide partners en de consequenties kunnen voor de één groter zijn dan voor de ander. De oorzaak en ernst van het geweld verschilt per koppel. Het geweld kan incidenteel en licht van aard zijn, maar in bepaalde gevallen is het ook chronisch van aard. Dit is vooral het geval wanneer het geweld gerelateerd is aan externe factoren die leiden tot stress, zoals middelengebruik of het ontbreken van communicatievaardigheden.² Lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, bi+-personen en transgender personen hebben in vergelijking met heteropersonen vaker te maken met huiselijk geweld, zo blijkt uit onderzoek van het CBS en Transgender Netwerk Nederland (CBS 2020, TNN, 2018).

Intiem terrorisme of intieme terreur ('*intimate terrorism*', '*coercive control*')

'Intieme terreur is een ernstige vorm van partnergeweld en kenmerkt zich door een patroon van jaloezie, controle en dwang. Dit kan zich uiten in het isoleren, vernederen, intimideren van de partner en leiden tot ernstig fysiek geweld en seksueel geweld. Ook kan het gaan om controle van de financiën en dreigementen (tegen het slachtoffer, de kinderen of huisdieren). Het gaat bij intieme terreur niet alleen om gedragingen, maar om een continu proces waarbij inbreuk gemaakt wordt op persoonlijke en vrijheidsrechten.' ([Factsheet intieme terreur](#), 2021). De nadruk bij intieme terreur ligt

2 Daru, Mejdoubi, De Vaan & Visser, 2016.

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risicogestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

op stelselmatig, intentioneel geweld door de ene partner, die zich doorgaans machtiger voelt dan de andere partner³. Dit type geweld wordt vaker gepleegd door mannen dan door vrouwen. Macht en controle worden door de pleger gebruikt om de partner langdurig en ernstig te domineren. Het geweld dat gebruikt wordt, is doorgaans zeer ernstig maar dit hoeft niet altijd, soms is de dreiging voldoende⁴. Bij intieme terreur is het van belang extra zorgvuldig te kijken naar bescherming voor het slachtoffer. Ook is het niet verstandig om partnersgesprekken gezamenlijk te voeren.

Gewelddadig verzet ('violent resistance')⁵

Als de ene partner de andere dreigt aan te vallen, kan die ander in verzet komen. Een aangevallen partner kan terugschreeuwen, terugschelden of terugvechten. Soms gaat die zelfverdediging erg ver en vindt er bovenmatig geweld plaats als reactie op een dreiging of aanval. In sommige gevallen eindigt het gewelddadige verzet met moord.

Geweld bij scheidingen ('divorce violence')⁶

Als huwelijken uitlopen op een scheiding, gebeurt dat zelden zonder spanning en strijd. De meeste mensen beschikken over voldoende veerkracht, vaardigheid en sociale intelligentie om te voorkomen dat die spanning en strijd onttaarden in geweld. In sommige gevallen kan het toch gebeuren dat iemand de controle over zichzelf verliest en als het ware wild om zich heen slaat, met voorwerpen gooit of dingen van de ander kapotmaakt.

Eergerelateerd geweld

Eergerelateerd geweld is de overkoepelende term voor vormen van intimidatie, dwang, psychisch en fysiek geweld gepleegd vanuit een eermotief. Er wordt geweld gebruikt om te voorkomen dat een familielid gedrag vertoont dat de familie-eer kan schaden. En wanneer de eer eenmaal is geschonden, moet deze door de familie worden hersteld. Eergerelateerd geweld kent verschillende uitingen en gradaties van ernst, bijvoorbeeld dreigen, beperken vrijheden, isoleren, lichamelijk geweld, gedwongen huwelijk, verstoting, gedwongen worden tot zelfmoord of eermoord. Voorbeelden van eerschending is bijvoorbeeld het verlaten van je partner, het kiezen van een niet-acceptabele partner, of (het vermoeden van) seks buiten het huwelijk door een meisje of vrouw.

Belangrijk bij eergerelateerd geweld is dat de dreiging met geweld of zoektocht naar een gevlucht familielid niet slechts plaatsvindt door bijvoorbeeld één (ex-)partner, maar door meerdere personen uit de familie. Met het arresteren van een pleger is het gevaar dan nog niet geweken, want een ander familielid kan de taak overnemen. Een slachtoffer vindt ook niet zomaar een veilig heenkomen in het eigen netwerk, omdat familieleden betrokken kunnen zijn.

3 Van der Veen & Bogaerts, 2010.

4 Daru, et al., 2016.

5 Basisboek huiselijk geweld, 2019

6 Basisboek huiselijk geweld, 2019

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Specifieke aandachtspunten bij eengerelateerd geweld zijn onder andere:

- wees ervan bewust dat bij eengerelateerd geweld het risico bestaat op ernstige escalatie als er met familieleden, vrienden of bekenden gesproken wordt. Praat daarom alleen met het slachtoffer en niet met andere betrokkenen;
- zorg voor geheimhouding van de gesprekken die je met het slachtoffer voert;
- zorg samen met Veilig Thuis en politie voor een goede risico-taxatie.

Bij (een vermoeden van) eengerelateerd geweld is het verstandig om altijd de deskundige van Veilig Thuis op het gebied van eengerelateerd geweld te consulteren. Daarnaast zijn in elke eenheid van de nationale politie één of meer medewerkers aangewezen als eerste aanspreekpunt voor eer-gerelateerd-geweldzaken. Zij fungeren als schakel tussen de lokale politie en het Landelijk Expertise Centrum Eer Gerelateerd Geweld. [Factsheet eengerelateerd geweld 2020](#)

Stalking

Bij stalking door een ex-partner is er een duidelijke samenhang met huiselijk geweld. Meestal is er tijdens de relatie al sprake geweest van geweld of opvallende jaloezie. Nieuwe relaties van het slachtoffer kunnen leiden tot nog meer jaloezie en agressie bij de ex-partner. Stalking door een ex-partner is gevaarlijker dan stalking door een onbekende. Er is meer risico op geweld en over het algemeen duurt het stalken langer dan bij andere vormen van stalking. Stalking uit zich onder meer in achtervolging en het ongevraagd op bezoek komen. Ook het lastigvallen van de kinderen, vrienden, familie en collega's komt voor. Er worden bijvoorbeeld geruchten en leugens over het slachtoffer verspreid. Verder kan belaging zich uiten in telefoonterreur, het versturen van ongewenste post, sms-berichten en e-mails, het beschadigen van eigendommen en het bestellen van goederen op rekening van het slachtoffer. Slachtoffers ervaren vaak een voortdurende druk met schadelijke psychische gevolgen. Als er kinderen zijn, kan het stalken een traumatische invloed hebben op hun ontwikkeling. Schuldgevoelens, loyaliteitsconflicten, angsten en extreem zorgend gedrag voor de ouder, zijn enkele voorbeelden van de gevolgen voor de kinderen. Stalking is een misdrijf. Meer informatie vind je in de brochure: [Als u wordt gestalkt – brochure voor slachtoffers \(Politie, 2022\)](#). Ook digitaal kan het slachtoffer lastig worden gevallen en worden achtervolgd. Het is dan noodzakelijk om digitale veiligheid te organiseren. Lees hier meer over op: [SafetyNed](#)

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Gezinsprofielen

Een andere manier om geweld te onderscheiden is om ook te kijken naar de context waarin het geweld zich afspeelt. Onderzoekers van het Verwey-Jonker Instituut ontdekten dat er verschillen zijn in de context waarin conflicten en geweld in een gezin zich afspeelden. Door zowel naar de interactie als de context te kijken kwamen zij uit op vijf profielen, waarbij telkens een bepaald aspect op de voorgrond staat:

1. Dwangmatige, verregaande controle die wordt uitgeoefend, het slachtoffer leeft in angst (profiel: intiem terreur).
2. Stressfactoren zoals verslavingsproblematiek en ernstige tegenslagen in het leven, de ervaren stress is zodanig dat het leidt tot geweld/conflicten, met name tussen partners (profiel: gezin in de stress).
3. Een of beide ouders hebben langdurig zorg nodig vanwege een verstandelijke en/of fysieke beperking en/of psychiatrische problematiek (profiel: langdurige zorg).
4. Kind(eren) met persoonlijke problematiek, met gedragsproblematiek en de opvoedstress die daarmee gepaard gaat (profiel: kindgedrag en opvoedstress).
5. Echtscheidingen waarbij er geweld was tijdens de relatie en/of na het uit elkaar gaan, bijv. de omgangsregeling en het vormgeven van co-ouderschap (profiel: complexe conflictscheidingen).

Er zit geen harde scheidslijn tussen de profielen. 'Het onderscheid is wel relevant omdat het veel lastiger is om geweld aan te pakken waarvoor controle het motief is', aldus de onderzoekers. Controle of intieme terreur kan bij verschillende profielen aan de orde zijn.

Meer weten over deze profielen?

- [Een kwestie van lange adem](#) (Verwey-Jonker Instituut.)
- [Profielen achter het geweld. Gezinsprofielen](#) (Augeo)

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Cijfers huiselijk geweld en (ex-) partnergeweld

Er zijn verschillende onderzoeken over de prevalentie van huiselijk geweld in Nederland, waarin ook een beeld wordt gegeven van de omvang van (ex-)partnergeweld. (Ex-)partnergeweld is een vorm van huiselijk geweld.

Onderscheid (ex-)partnergeweld en huiselijk geweld

Onder (ex-)partnergeweld verstaan we 'iedere vorm van geweld tussen partners of ex-partners': fysiek, emotioneel/psychisch, seksueel, financieel en om staking, ook wel belaging genoemd. Ook een (constante) geweldsdreiging wordt beschouwd als (ex-)partnergeweld. Alle vormen van geweld kunnen zowel offline als online plaatsvinden.

Huiselijk geweld gaat over meer dan alleen partnergeweld. Het gaat over al het geweld dat gepleegd wordt door iemand uit de huiselijke kring. De term 'huiselijke kring' heeft betrekking op de sociale relatie tussen slachtoffer en pleger. Tot de huiselijke kring worden alle gezins- en familieleden, maar ook ex-partners gerekend. Met 'huiselijke kring' wordt niet de locatie bedoeld: de voorvallen hoeven niet per se thuis te hebben plaatsgevonden.

Huiselijk geweld gaat dus ook over geweld tegen kinderen (kindermishandeling), geweld tussen broers en zussen en geweld van kinderen naar ouders.

Huiselijk geweld tussen partners en ex-partners

De cijfers van de prevalentiemonitor CBS 2020 geven informatie over de verschillende vormen van huiselijk geweld.

- 5,5% van de respondenten geeft aan slachtoffer te zijn geweest van huiselijk geweld in de afgelopen vijf jaar.
- Meer dan de helft van het gerapporteerde huiselijk geweld is geweld tussen partners en ex-partners.
- Van de vrouwen heeft 4% en van de mannen heeft 2% naar eigen zeggen in de vijf jaar voorafgaand aan het onderzoek te maken gehad met geweld tussen partners of ex-partners.
- Naar schatting zijn circa 76.000 vrouwen en circa 13.000 mannen in een periode van vijf jaar het slachtoffer van structureel geweld door een partner of (ex-)partner geworden⁷.

7 [huiselijk geweld \(wodc.nl\)](http://huiselijkgeweld.wodc.nl)

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Aard relatie en type geweld

Uit onderstaande tabel blijkt dat verschillende vormen van geweld voorkomen, zowel binnen heteroseksuele- als bi- en homoseksuele relaties:

	Hetero ♀	Biseksueel ♀	Lesbisch	Hetero ♂	Biseksueel ♂	Homoseksueel
Verbale agressie in huiselijke kring	32%	55,9%	38,2%	30,8%	44,2%	32,7%
Fysiek geweld in huiselijke kring	3,7%	8,5%	5,3%	3,5%	5,9%	2,7%
Dwingende controle in huiselijke kring	5,1%	10,8%	7,9%	4,1%	9,0%	6,4%
Stalking door ex-partner *	2,5%	5,3%	3,3%	1,7%	4,2%	4,9%
Niet-fysieke seksuele intimidatie	9,2%	34,5%	18,6%	2,5%	14,2%	12,5%
Fysiek seksueel geweld	4,5%	15,5%	8,4%	1,3%	6,6%	5,2%
Online seksuele intimidatie	5,8%	23,9%	8,7%	3,4%	15,3%	18,7%
Huiselijk geweld totaal **	8,7%	20,6%	11,3%	7,2%	14,8%	11,4%
Seksueel geweld totaal	13,7%	44,4%	23,6%	5,7%	24,5%	25,2%

Binaire verdeling: vrouwen ♀, mannen ♂. Percentage slachtoffers huiselijk geweld en seksueel geweld in afgelopen 12 maanden, bevolking van 16 jaar en ouder, 2022

bron: prevalentie monitor CBS 2020

* Het gaat hier om personen van 16 jaar of ouder met een ex-partner.

** Verbale agressie in huiselijke kring is bij huiselijk geweld niet meegeteld.

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Verschillende vormen van geweld

In de prevalentiemonitor van het CBS (2020) vinden we ook cijfers over verschillende vormen van geweld door en tussen (ex-)partners.

Seksueel geweld

Seksueel geweld omvat alle vormen van seksuele intimidatie en geweld. Seksueel geweld kan binnen en buiten de huiselijke kring plaatsvinden, zowel in de 'echte wereld' als online. Als we kijken naar partnergeweld, dan geeft bijna 7% van de respondenten aan te maken hebben gehad met fysiek seksueel geweld gepleegd door een mannelijke partner. En 1% van de respondenten heeft te maken gehad met een vrouwelijke pleger van seksueel geweld. Ook ex-partners maken zich schuldig aan seksueel geweld: iets meer dan 4% van de respondenten heeft te maken gehad met seksueel geweld gepleegd door de ex-partner.

Verbale agressie

In 50% van de partnerrelaties sprake is van verbale agressie. Mannen en vrouwen ondergaan daarbij even vaak verbale agressie van hun partner.

Fysiek geweld

In 2020 gaven 520.000 personen aan dat zij het afgelopen jaar slachtoffer waren geweest van fysiek geweld. In de meeste gevallen dreigde de pleger met lichamelijke pijn of werden de slachtoffers geslagen. Bijna een derde van de personen die aangeven in de afgelopen 12 maanden slachtoffer te zijn geweest van fysiek geweld in de huiselijke kring, zegt dat de partner dit deed. Dit betreft vrijwel even vaak een vrouwelijke als mannelijke partner.

Dwingende controle

Bijna 5% van de respondenten werd in de afgelopen 12 maanden slachtoffer van intieme terreur; dit komt neer op ruim 680.000 duizend personen. Regelmatig of de hele tijd gekleineerd of vernederd worden kwam het vaakst voor.

Stalking

Op jaarbasis zijn 190.000 personen (2% van de bevolking van 16 jaar en ouder) slachtoffer geweest van stalking.

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Geweld tegen vrouwen meer frequent, ernstiger en vaker structureel

Ook uit ander onderzoek⁸ blijkt dat (ex-)partnergeweld de meestvoorkomende vorm van geweld is. Daarop volgt geweld tussen broers en zussen. Huiselijk geweld is genderspecifiek: vrouwen zijn vaker slachtoffer dan mannen en vrouwen maken meer diverse en ernstigere voorvallen mee. Ook is het geweld tegen vrouwen vaker structureel. Het (ex-)partnergeweld onder mannelijke slachtoffers is vaker incidenteel. Van alle voorvallen van geweld gepleegd door partners en ex-partners betreft 72,1% lichamelijk geweld, 13% seksueel geweld en 14,9% beiden.

Meer risico op geweld als partners uit elkaar gaan

Ex-partners worden vaker genoemd als pleger van lichamelijk geweld dan partners. Ook in geval van seksueel geweld wordt het vaakst de mannelijke ex-partner genoemd. Het risico op geweld neemt toe als partners uit elkaar gaan. Professionals moeten zich dat terdege realiseren en indien noodzakelijk passende maatregelen met het slachtoffer bespreken.

Meer weten?

- De [Impactmonitor](#) geeft (half-)jaarlijks zicht op landelijke en regionale data. Het brengt het aantal adviesgesprekken en meldingen van Veilig Thuis en aantallen vanuit het veiligheidsdomein in beeld.
- [Prevalentieonderzoek huiselijk geweld en kindermishandeling 2019 \(WODC – wetenschappelijk onderzoek en documentatiecentrum\)](#)
- [Infographic: Slachtoffers van huiselijk geweld \(WODC – Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum\)](#)

8 Eijkern, L. van, Downes, R., & Veenstra, R. (2018). Slachtofferschap van huiselijk geweld. Prevalentieonderzoek naar de omvang, aard, relaties en gevolgen van slachtoffer- en plegerschap. Den Haag: WODC.

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

De dynamiek van (ex-) partnergeweld

Partnergeweld is vaak structureel

Partnergeweld kan in verschillende stadia van een relatie ontstaan, vanaf het eerste begin bij jonge stellen, maar ook bij oudere partners die al lang bij elkaar zijn. Soms is er sprake van een éénmalig incident, maar in de meeste gevallen keert het geweld met grote regelmaat terug. Als iemand slachtoffer wordt van herhaald geweld dat maandelijks, wekelijks of dagelijks voorkomt, is er sprake van structureel geweld en structurele onveiligheid. Een ander kenmerk van huiselijk geweld is dat het geweld van de ene generatie op de andere kan worden overgedragen.

Partnergeweld herhaalt zich vaak

Partnergeweld heeft iets van een repeterende breuk: de kans op herhaling is levensgroot. Als in een relatie eerder geweld gebruikt is, is er een groot risico dat er vroeg of laat weer sprake is van incidenten. Voor meer dan de helft van de slachtoffers is het niet de eerste keer dat ze als slachtoffer van huiselijk geweld bij de politie gemeld worden⁹. Maar ook plegers van huiselijk geweld komen vaak meerdere malen met de politie in contact vanwege een geweldsdelict: uit onderzoek¹⁰ blijkt dat driekwart van de verdachten van huiselijk geweld eerder met de politie in aanraking kwam vanwege een delict. Bij ruim 41% ging het om een geweldsdelict.

Dynamiek bij situationeel geweld

Als we kijken naar de dynamiek van situationeel partnergeweld¹¹, dan zien we dat dit ontstaat bij de verwachtingen die mensen van relaties hebben. Er bestaan veel romantische verwachtingen over het partner- en gezinsleven. Verwachtingen, die helaas niet altijd uitkomen of realistisch zijn. Verlangens worden dan ook niet vervuld. Niet vervulde verlangens kunnen zich ophopen tot frustraties en verwijten. Dit kan leiden tot ruzies en (uiteindelijk) ontaarden in (ernstige) gewelddadige incidenten. Wat we vervolgens zien bij de dynamiek van geweld, is dat na (ernstige) incidenten een fase van excuses en beloftes volgt. Er zijn beloftes dat het geweld nooit meer zal gebeuren. Maar, vanuit schuld- en schaamtegevoelens, wordt er ook aangedrongen op geheimhouding. Soms lijkt het wel of na zo'n geweldsincident de fase van 'wittebroodsweken' is aangebroken: de plegger geeft het slachtoffer aandacht en toont zich bezorgd, er komen bloemen en cadeautjes aan te pas. Deze periode van rust is echter vaak maar van korte duur. Doordat de oorzaken

9 Ferwerda, 2007

10 Ferwerda en Hardeman, 2013

11 Groen, M. & Lawick, J. van, Intieme Oorlog 2020

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

van het geweld onbesproken en bedekt blijven, ontstaat er snel weer irritatie en leeft het patroon van angst en macht opnieuw op. Huiselijk geweld houdt dus doorgaans niet vanzelf op, het komt juist steeds weer terug.

Triggers van geweld tussen partners

Als er geweld tussen partners plaatsvindt, dan spelen de volgende triggers het vaakst een rol¹²:

- recht – onrecht: zich onrechtvaardig behandeld voelen
- respect – disrespect: een gebrek aan respect ervaren
- zorg – verwaarlozing: zich niet gezien, gehoord, begrepen voelen
- macht – onmacht: slachtoffergedrag of autoritair gedrag vertonen

Naast algemene triggers voor geweld, zien we bij de verschillende vormen van partnergeweld nog specifieke factoren die van invloed zijn op het verloop.

Bij *'common couple violence'*, oftewel situationeel geweld, is bekend dat er in de aanloop naar gewelddadige incidenten een opbouw plaatsvindt. Aan de ene kant is er bij de plegger de opbouw van frustratie naar irritatie naar boosheid, woede en vervolgens razernij. Aan de andere kant is er bij het slachtoffer de opbouw van angsten; van waakzaamheid naar angst en uiteindelijk naar paniek. Eenmaal boven in de escalatieladder aangekomen, kunnen zowel plegers als slachtoffers niet meer reflecteren en emoties reguleren. Mensen schakelen over naar het instinctieve brein. Hier zijn nog drie instinctieve reacties mogelijk: vechten, vluchten of bevriezen. Het verloop van het geweld is cyclisch; spanningen en dreigingen kunnen onder invloed van angst en macht zodanig oplopen dat mensen het gevoel krijgen dat escalatie niet meer te voorkomen valt¹³.

Risico voor kinderen

De gevolgen van (ex-)partnergeweld zijn groot, niet alleen voor plegers en slachtoffers, maar ook voor kinderen. Kinderen hebben een verhoogd risico op emotionele problemen of gedragsproblemen. En ze lopen daarbij ook een vergroot risico om op latere leeftijd zelf gewelddadig te worden of zelf slachtoffer te worden. (Basisboek huiselijk geweld, 2019)

Het is belangrijk dat professionals zich realiseren dat geweld of de dreiging van geweld tussen partners het gevoel van veiligheid aantast bij kinderen. Kinderen zijn al snel getuige van (ex-)partnergeweld. Ze voelen spanning, ze horen ruzies en zien de gevolgen. De gevolgen van het zien of horen van huiselijk geweld zijn net zo groot als wanneer kinderen zelf geslagen worden¹⁴. Goed signaleren is noodzakelijk voor een veilige ontwikkeling van kinderen.

12 Groen, M. & Lawick, J. van, *Intieme Oorlog* 2020

13 Groen, M. & Lawick, J. van, *Intieme Oorlog* 2020

14 Zie bijvoorbeeld de folder voor ouders: [Geweld in huis raakt kinderen | Movisie](#)

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

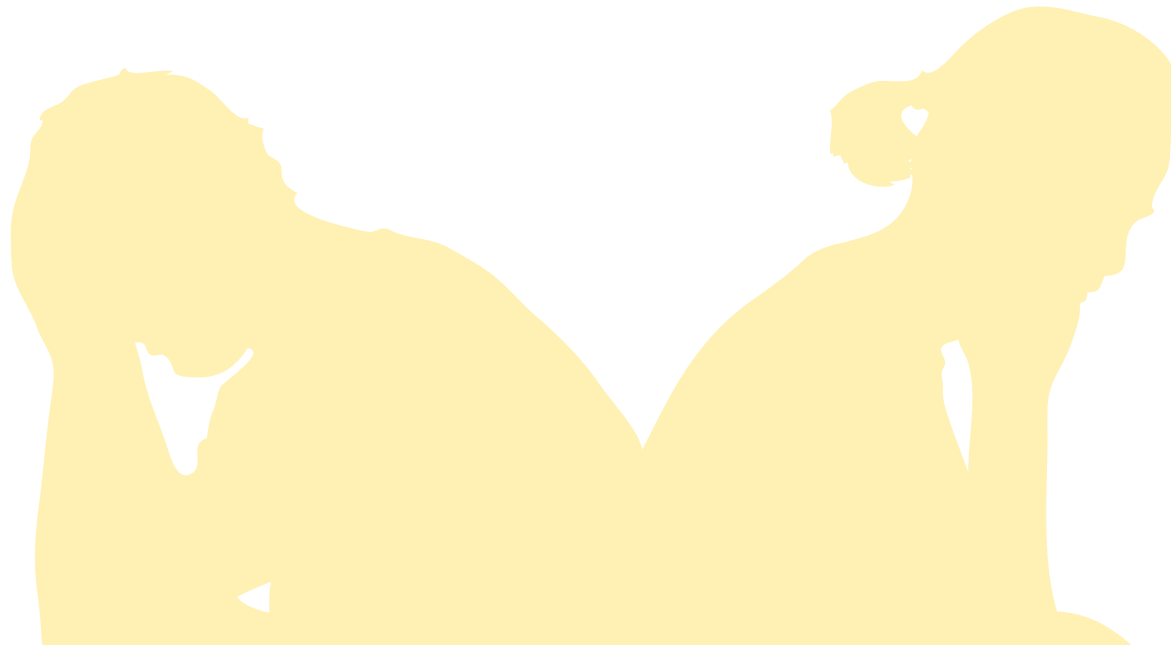
Trainingen

Methodieken en interventies

Genderspecifieke benadering

Het is belangrijk om (ex-)partnergeweld genderspecifiek te benaderen. Dan hebben we het onder andere over (machts-)ongelijkheid, financiële afhankelijkheid, zelfbeschikking en verwachtingen over hoe je je als man of vrouw hoort te gedragen. Deze beelden spelen een belangrijke rol bij het ontstaan van geweld. ([Augeo Magazine, Gender en huiselijk geweld, 2022](#)).

Tegelijkertijd wordt niet altijd opgemerkt dat mannen ook slachtoffer kunnen zijn van partnergeweld. Het is goed om te weten dat zij (anoniem) contact kunnen opnemen met een van de zes organisaties die hulp en opvang kunnen bieden. Zij zijn te bereiken via de website www.mannenmishandeling.nl.

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risicogestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Signaleren van (ex-)partner geweld

Professionals zien dagelijks cliënten. Redenen om in contact te zijn met cliënten kunnen zeer divers zijn, variërend van schulden tot huisvestingsproblematiek tot eenzaamheid. Belangrijk in het contact met alle cliënten is het ontwikkelen van een antenne voor (ex-)partner geweld.

Uit de praktijk blijkt dat professionals het signaleren en het handelen bij (ex-)partner geweld ingewikkeld vinden. Het vraagt niet alleen grondige en gedegen kennis over alle verschillende vormen van geweld, maar het vraagt ook een doordachte visie op veiligheid, onveiligheid, conflicten, gedrag en geweld. Grensoverschrijdend gedrag in relaties is gradueel. Dat betekent dat gedrag varieert in ernst en aard. Het kan lichtgrensoverschrijdend zijn en zeer ernstig grensoverschrijdend. Professionals vinden vooral 'het grote grijze middengebied' ingewikkeld. Ze zijn bang om mensen vals te beschuldigen of de relatie te verliezen. Toch is het altijd belangrijk om zorgen bespreekbaar te maken. Professionals kunnen advies vragen bij Veilig Thuis. Ook een training kan helpen, denk bijvoorbeeld aan een training als aandachtfunctionaris of een training om gedrag te leren duiden en te beoordelen, zoals [RelatieWijs](#).

Signaleren is te vergelijken met het in elkaar leggen van een ingewikkelde puzzel. Het is belangrijk om te kijken naar de context van feiten, vermoedens, uitspraken van iemand en naar de eigen emoties. Het gesprek over signalen is in eerste instantie een gesprek over zorgen. Dit moet onbevooroordeeld en met een open houding plaats vinden.

Signaleren vraagt om sensitiviteit, kennis en vaardigheden

Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn omgeven met schuld- en schaamtegevoelens. Slachtoffers schamen zich dat hun partner hen slaat, bedreigt, vernedert, kleineert of financieel misbruikt. Maar ook plegers kunnen zich schamen en schuldig voelen als er (ernstige) incidenten hebben plaatsgevonden. Vaak zijn slachtoffers ook bang voor de gevolgen. Ze doen er dan ook alles aan om partnermishandeling verborgen te houden. Geweld in relaties speelt zich vaak in het verborgene af. Het is net zoiets als met de vuile was. Deze hangen mensen niet graag buiten. Dit geldt niet alleen voor plegers en slachtoffers, maar ook voor getuigen van huiselijk geweld, zoals kinderen en andere familieleden. Dat maakt het moeilijk om te signaleren.

Ondanks de complexiteit is het belangrijk zo snel mogelijk te signaleren. Het geweld gaat door en daarmee het risico dat het verergert. Dit vraagt van professionals sensitiviteit, de juiste houding, maar ook specifieke kennis en vaardigheden.

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partner geweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partner geweld

De dynamiek van (ex-)partner geweld

Signaleren van (ex-)partner geweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Soms zijn er geen duidelijke signalen, maar is er wel een onderbuikgevoel. Dan is het belangrijk om dat gevoel verder te concretiseren. Voorbeelden zijn: 'Het voelt ongemakkelijk, omdat de partners elkaar niet aankijken', of, 'Ik vertrouw het niet helemaal, omdat ik het raar vind dat mevrouw nog steeds in haar pyjama loopt.' Vervolgens kun je als professional, door het stellen van open vragen, in gesprek komen.

Iedere situatie met geweld is anders en bovendien reageert ieder mens verschillend. Zowel slachtoffers als plegers kunnen signalen afgeven. Signaleren begint met vermoedens, die niet altijd hoeven te kloppen. Het is dan ook belangrijk om signalen te verzamelen en zorgen te bespreken. Meer informatie hierover is terug te vinden in de informatie over de meldcode.

SIGNALLEN

Mogelijk signalen van slachtoffers¹⁵:

- ziet er moe uit of is vaak ziek;
- draagt bedekkende kleding (om wonden te verbergen);
- lijkt vaak onrustig of nerveus;
- heeft blauwe plekken, kneuzingen of andere wonden;
- gedraagt zich opvallend anders als de partner erbij is;
- wordt opeens religieus(er) of heeft opeens een andere, sterke mening;
- vindt zichzelf niets waard en zegt negatieve dingen over zichzelf of anderen;
- is zonder duidelijke oorzaak bang, boos, verward of depressief;
- ontwijkt vragen over hoe het gaat of geeft onduidelijke antwoorden;
- zegt afspraken op het laatste moment af;
- kijkt weg bij oogcontact of schrikt als hij of zij wordt aangeraakt;
- het is lastig om hem of haar alleen te spreken;
- heeft geen verklaring voor verwondingen of kapotte spullen;
- heeft geen eigen geld, heeft schulden of heeft de partner nodig bij financiën;
- gaat vaker naar de huisarts en gebruikt slaapmiddelen of pijnstillers;
- gebruikt regelmatig verdovende middelen zoals alcohol of drugs.

Mogelijk signalen van plegers¹⁶:

- speelt de baas over de partner;
- heeft kritiek op de partner in het bijzijn van anderen;
- geeft de partner de schuld van zijn of haar problemen;
- is extreem jaloers of bezitterig;
- scheldt of schreeuwt tegen de partner;
- slaat, schopt of raakt de partner ruw aan;
- negeert de partner;
- houdt vrienden of familie bij de partner vandaan;
- houdt weinig rekening met anderen;
- behandelt huisdieren slecht;
- heeft geen verklaring voor kapotte spullen;
- is plotseling langere tijd onbereikbaar;
- heeft schulden of komt moeilijk rond;
- gebruikt regelmatig verdovende middelen zoals alcohol of drugs;
- denkt dat iedereen tegen hem of haar is;
- is ongeduldig of snel geïrriteerd;
- is in zichzelf gekeerd of kan juist moeilijk alleen zijn;
- zegt negatieve dingen over zichzelf of anderen.

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Meer weten over signalen van geweld?

- Signalenkaart (Kadera)
Deze kaart geeft inzicht in signalen bij veel verschillende vormen van geweld.
- Het Kompas (Movisie)
Een ondersteuningsinstrument om signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling gestructureerd in kaart te brengen.
- RelatieWijs (Movisie)
Een hulpmiddel voor het doorlopen van alle stappen van de meldcode en het ontwikkelen van een afwegingskader bij (ex-)partnergeweld.

Professionals vinden het vaak moeilijk om te praten over signalen bij (ex-)partnergeweld. Ze zijn bang om de relatie te verliezen of mensen vals te beschuldigen. Belangrijk is dat professionals leren om te praten over de zorgen die ze hebben en zich durven uit te spreken als gedrag grensoverschrijdend is. Vaardigheden om te praten over (ex-)partnergeweld moet je trainen en kan je leren. [Online training: Praten over huiselijk geweld kun je leren | Movisie](#)

Belang van documenteren

Het is heel belangrijk om de signalen goed te documenteren. Belangrijk bij documenteren is het feitelijk en neutraal beschrijven van gedrag. Feiten en meningen lopen in rapportages soms door elkaar. Ook is het belangrijk om beweringen te onderbouwen met feiten. Onvolledig en onjuist rapporteren is schadelijk voor het verdere verloop van de hulpverlening en kan mensen onterecht blijven achtervolgen¹⁷.

17 [Ombudsman bekritiseert Jeugdzorg \(nos.nl\)](#)

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

De Meldcode

De Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Deze wet stelt werkgevers verplicht om een meldcode vast te stellen en te implementeren. De werkgevers moeten daarbij het gebruik van de meldcode bevorderen en ervoor zorgen dat werknemers over voldoende kennis beschikken om de meldcode uit te voeren. De meldcode geldt voor professionals die werkzaam zijn in: gezondheidszorg; onderwijs; kinderopvang; maatschappelijke ondersteuning; jeugdhulp en justitie.

Als je als professional vermoedens hebt van (ex-)partnergeweld helpt de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling je bij het signaleren en handelen. De meldcode beschrijft vijf stappen die professionals moeten doorlopen als zij een vermoeden hebben van huiselijk geweld of kindermishandeling. Belangrijke uitgangspunten bij de verschillende stappen van de meldcode zijn openheid, dialoog, baseren op feiten en waarnemingen en het nemen van verantwoordelijkheid.

Verschillende beroepsgroepen hebben een afwegingskader opgesteld. Dit brengt onder andere in beeld wanneer er sprake is van acute en structurele onveiligheid. Het ondersteunt professionals om de meldcode uit te voeren. [Het afwegingskader in de meldcode | Nederlands Jeugdinstituut](#)

Als er sprake is van acute of structurele onveiligheid, dan is het noodzakelijk dat professionals een melding doen bij Veilig Thuis. Daarnaast is het belangrijk dat professionals in kaart brengen of de hulp die zij bieden, leidt tot duurzame veiligheid. Als een betrokken organisatie dit niet kan organiseren of als betrokkenen geen hulp willen ontvangen, dan is het ook noodzakelijk om een melding te doen bij Veilig Thuis.

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

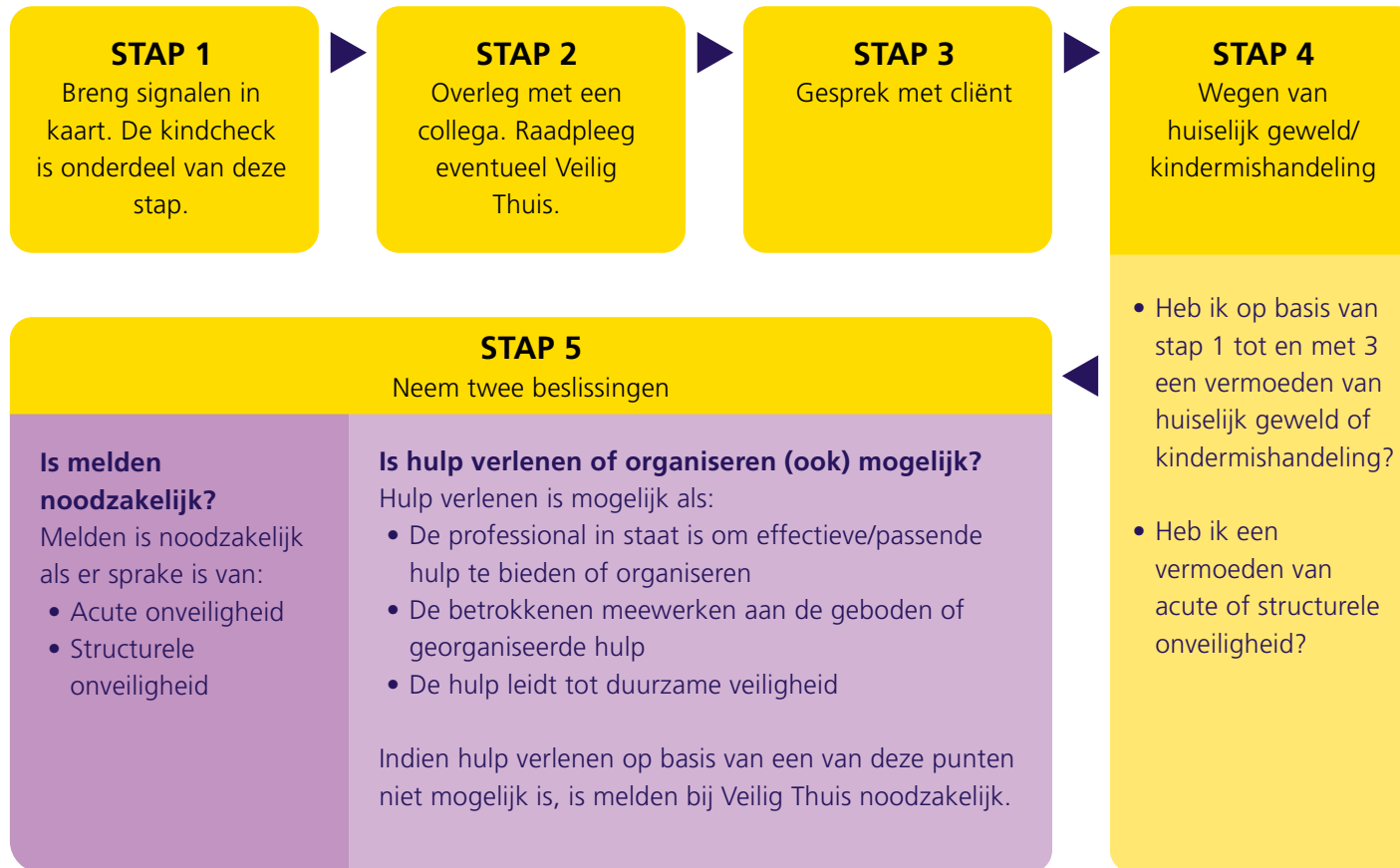
Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

- Leeswijzer
- Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?
- Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld
- De dynamiek van (ex-)partnergeweld
- Signaleren van (ex-)partnergeweld
- De Meldcode**
- Systeemgericht denken en werken
- Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid
- Samenwerken aan (directe) veiligheid
- Aandacht voor risico-gestuurde zorg
- Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma
- Professionele moed en lef
- Trainingen
- Methodieken en interventies

Bron: [Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling](#) | Huiselijk geweld | Rijksoverheid.nl

Enkele begrippen toegelicht:

Wat is acute onveiligheid?

Van acute onveiligheid is sprake als een persoon in direct fysiek gevaar verkeert en diens veiligheid de komende dagen niet gegarandeerd is. Er is direct bescherming nodig.

Wat betekent spontane onthulling?

Een specifieke vorm van acute onveiligheid is spontane onthulling. Een persoon begint schijnbaar uit het niets over huiselijk geweld of kindermishandeling. Dit wordt gezien als acute crisis en onveiligheid.

Wat is structurele onveiligheid?

Bij structurele onveiligheid is er sprake van herhaling of het voortduren van een onveilige situatie of geweld. Structurele onveiligheid heeft schadelijke gevolgen door de herhaling van de feiten, de voortdurende dreiging en (emotionele) onveiligheid.

Extra checks

Onderdeel van de meldcode voor professionals is de kindcheck. Dit betekent dat professionals nagaan of er kinderen zijn en of zij veilig zijn. De meldcode voor artsen schrijft voor dat zij daarnaast ook verplicht zijn een mantelzorgverleningscheck uit te voeren.

Als je een vermoeden hebt van eengerelateerd geweld dan is er risico op ernstige escalatie. Vooral als er situaties bekend worden die de eer van de familie verder kunnen schaden. Praat daarom alleen met het slachtoffer en niet met andere betrokkenen. En zorg voor geheimhouding van de gesprekken die je met het slachtoffer voert. Overleg direct met de deskundige van Veilig Thuis en de politie voor een goede risico-taxatie en over de aanpak. Meer weten over de meldcode bij eengerelateerd geweld? Lees dan de brochure: [De Meldcode bij \(vermoedens van\) eengerelateerd geweld \(Movisie\)](#)

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

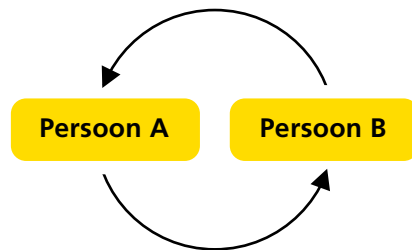
Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Stysteemgericht denken en werken

Als professional hoef je geen systeemtherapeut te zijn om systeemgericht te denken. Bij het systeemgericht denken en werken is het belangrijk dat professionals zich realiseren dat mensen in relatie staan tot elkaar. Mensen zijn geneigd om elkaar bij relatieproblemen de schuld te geven. Zij hanteren daarmee een lineair causale kijk op relatieproblemen (oorzaak > gevolg). In partnerrelaties is het echter vruchtbaarder om vanuit circulaire causaliteit naar gedrag te kijken.

Figuur: Circulaire causaliteit

Bij circulaire causaliteit staat het aandeel van beide partners in de interactie centraal. Dit betekent niet dat elk van beide partners in (escalaties van) ruzies een gelijk aandeel heeft. Wel zijn ze beiden verantwoordelijk voor hun eigen gedrag. Uitgangspunt is dat het slachtoffer nooit verantwoordelijk is voor het geweld dat een ander pleegt. De pleger van geweld is verantwoordelijk voor zijn eigen gedrag.

Bij situationeel geweld is geweld (meestal) het eindresultaat van een interactie tussen twee mensen. Beiden hebben een aandeel in deze interactie. De grootte van het aandeel kan echter sterk verschillen en bestaat vaak uit diverse vormen van bewust en/of onbewust risicogedrag¹⁸. Geweld vindt niet alleen maar plaats in de interactie tussen twee mensen, het heeft ook invloed op andere gezinsleden.

Om het ontstaan van situationeel geweld te verklaren, is het dus belangrijk om te kijken naar de interactie tussen mensen; wat zijn intenties van gedrag en wat zijn effecten en gevolgen? Systeemgericht werken en denken betekent dat professionals verder kijken dan alleen de context waarin het geweld plaatsvindt.

18 [Geweld in partnerrelaties \(movisie.nl\)](https://www.movisie.nl)

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risicogestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Systeemgericht werken en denken betekent niet dat beide (ex-)partners samen tegelijkertijd aan een gesprek moeten deelnemen. Bij acute en structurele onveiligheid is het juist belangrijk om beide partners apart te spreken. Dat geeft hen de gelegenheid om vrijuit te praten, zonder geconfronteerd te worden met de ander. Angst, de mate van onveiligheid en de ernst van het geweld kan dan beter uitgevraagd worden.

Als er sprake is van intieme terreur of gebruik van (vuur)wapen is het voeren van een gezamenlijk gesprek tussen partners überhaupt sterk af te raden. Bij intieme terreur is de pleger doorlopend uit op macht en controle. Dit patroon zet zich ook voort als beide partners tegelijkertijd met professionals in gesprek zijn. Slachtoffers van intieme terreur ontvangen daarmee niet de bescherming die zij nodig hebben.

Mocht je als professionals onbedoeld in een partnersgesprek zitten waarbij er mogelijk sprake is van intieme terreur, let dan op de volgende signalen:

- de ander gespannen aankijken voordat er iets gezegd wordt;
- zich meer dan gewoon verontschuldigen;
- zwijgen (niet weten) of iets achterhouden bij belangrijke vragen.

Geef in zo'n geval altijd eerst de vermoedelijke pleger het woord, zodat je het vermoedelijke slachtoffer niet in de positie van 'verrader' plaatst. Het is vervolgens belangrijk om beide partners apart uit te nodigen voor een vervolggesprek.

Uit de praktijk blijkt dat veel professionals, die werken met huiselijk geweld, vaak maar één ding direct willen: het gedrag moet veranderen en het geweld moet direct stoppen. Dit wordt ook wel de reparatiereflex¹⁹ van de professional genoemd. In het meest gunstige geval staan beide partners positief tegenover de voorgestelde interventies. Maar: in de praktijk blijken veranderingen een stuk moeilijker te realiseren. Het is bekend dat stijl van werken en houding van professionals belangrijk zijn voor het optreden van een gedragsverandering. We weten dat een directieve, confronterende manier van gespreksvoering weerstand of verzet oproept. Een reflectieve en ondersteunende manier bij het voeren van gesprekken doet de weerstand verminderen en motivatie voor verandering versterken. Het is daarbij belangrijk dat professionals over feitelijk gedrag praten en de relatie tussen henzelf en betrokkenen centraal zetten. Ook is het belangrijk om te realiseren dat mensen zich ambivalent kunnen voelen ten opzichte van veranderingen. Te sterk aansturen op veranderingen kan ertoe leiden dat mensen in de verdediging schieten en oude gedragspatronen juist in stand blijven. Een belangrijke manier om de kans op gedragsverandering te vergroten, staat beschreven in de interventie motiverende gespreksvoering.

19 Een term uit de methode 'motiverende gespreksvoering'

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risicogestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Huiselijk geweld en kindermishandeling is een ernstig en complex maatschappelijk probleem. Onderzoek²⁰ toont aan dat huiselijk geweld varieert en in elke situatie verschilt in ernst, aard, frequentie en duur. Daarnaast blijkt dat de context²¹, waarin huiselijk geweld en kindermishandeling plaatsvindt, divers is. Zo kunnen stress bevorderende factoren een rol spelen bij huiselijk geweld. Denk hierbij aan werkloosheid, armoede of verslaving. Of er kan sprake zijn van extreme opvoedstress of ernstige psychische problemen bij één van de partners. Daarnaast zien we dat huiselijk geweld ook kan ontstaan uit extreme jaloezie, controle, dwang, genderopvattingen of een machtsverschil.

De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling kenmerkt zich als een complexe aanpak. Niemand kan het alleen. Het vergt inzet van meerdere partijen en er ligt een duidelijke urgentie om domeinoverstijgend te werken. Denk hierbij niet alleen aan de samenwerking tussen zorg en veiligheid, maar ook aan de samenwerking met welzijn, GGZ, verslavingszorg, participatie en jeugdzorg.

De vele actoren, verwevenheid en complexiteit maakt samenwerken niet gemakkelijk en vanzelfsprekend. De verschillende domeinen werken met verschillende wettelijke- en toezichthoudende kaders en met verschillende financierings- en organisatievormen. Ook de politieke-bestuurlijke context, waarin domeinen opereren, kunnen verschillen. Het is bekend dat niet altijd alles goed op elkaar aansluit.

Eén van de voorwaarden voor een goed samenwerkend netwerk is het samenwerken vanuit dezelfde visie. Hiervoor is landelijke de visie Gefaseerd samenwerken aan veiligheid (van Arum en Vogtländer, 2022) ontwikkeld. Inmiddels is de visie door alle gemeenten omarmt en uitgangspunt van lokaal beleid. Deze visie richt zich op alle professionals die in hun werk te maken krijgen met gezinnen en huishoudens waar de veiligheid structureel in het geding is.

20 Steketee, M., Tierolf, B., Lünemann, K., & Lünemann, M. (2020). Kwestie van lange adem. Kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen? Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

21 Steketee, M., Tierolf, B., Lünemann, K., & Lünemann, M. (2020). Kwestie van lange adem. Kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen? Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

De visie gaat uit van de volgende aanpak:

- eerst samenwerken aan veiligheid;
- dan aandacht voor risicogestuurde zorg;
- opstellen herstelplan;
- dan verder met eigen leven met een toekomstplan.

In de [animatie Samen werken aan veiligheid](#) van Veilig Thuis en Augeo Foundation wordt de visie uitgelegd en in beeld gebracht.

Traumasesitief werken

Bij kinderen en volwassenen die te maken hebben gehad met huiselijk geweld en kindermishandeling is het belangrijk om in alle fasen van de visie 'Gefaseerd samenwerken voor veiligheid' aandacht te hebben voor trauma's. Dit wordt ook wel traumasensitief werken genoemd. Trauma's kunnen van invloed zijn bij het realiseren van veiligheid, het kan een risicofactor zijn voor het ontstaan van geweld en het kan een goed herstel in de weg staan. Het is belangrijk om voortdurend aandacht te hebben voor de invloed van trauma's in het werken met alle betrokkenen. Denk hierbij aan plegers, slachtoffers én kinderen. Zo wordt gewerkt aan het doorbreken van de spiraal van geweld en tegelijkertijd ook aan het voorkomen van intergenerationele overdracht²².

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risicogestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

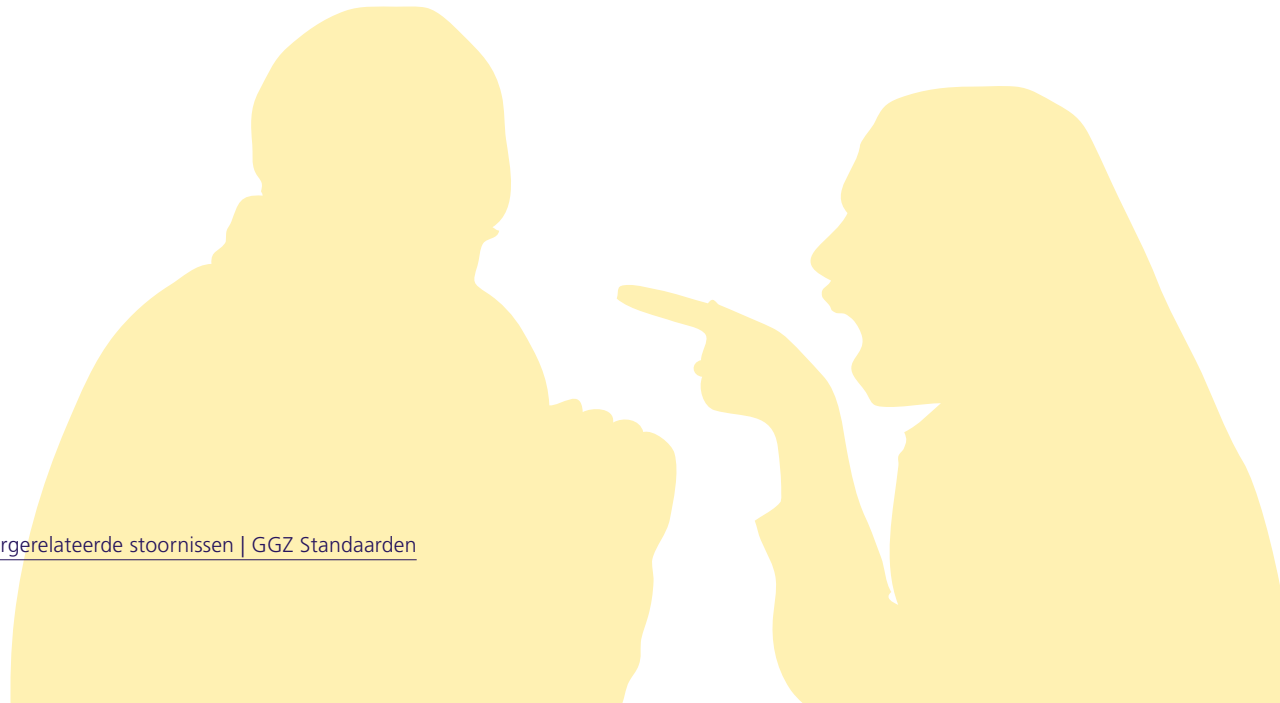
Trainingen

Methodieken en interventies

Wat is een trauma?

Binnen de GGZ verwijst de term psychotrauma naar een (reeks) zeer ingrijpende of schokkende ervaringen. Er is daarbij sprake van een feitelijke of dreigende dood, ernstige verwonding, ernstige en/of langdurige (emotionele) verwaarlozing of seksueel geweld. Het meemaken van stressvolle gebeurtenissen kan trauma- en stress-gerelateerde problemen tot gevolg hebben. Ook kunnen er andere problemen door de gebeurtenissen ontstaan, zoals bijvoorbeeld een verslaving, een stemmingsstoornis of andere sociale problemen. De problemen ondermijnen de kwaliteit van leven²³. Zorgstandaard psychotrauma-en-stressorgerelateerde-stoornissen (GGZ).

Goede begeleiding en behandeling bij trauma's en stressgerelateerde klachten is noodzakelijk. Aandacht voor trauma begint bij traumascreening en vervolgens het aanbieden van trauma- of een gehechtheidsbehandeling. Professionals die zich hierin willen verdiepen kunnen tools voor traumasensitief werken downloaden Traumascreeening en –aanpak | VNG of meer lezen op Drakentemmers. Voor het aanbieden van een behandeling is specifieke scholing en een opleiding noodzakelijk.

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risicogestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

23 Psychotrauma- en stressorgerelateerde stoornissen | GGZ Standaarden

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Bij acute onveiligheid is het allereerst belangrijk om ervoor te zorgen dat er direct bescherming georganiseerd wordt. Denk hierbij aan het alarmeren van politie (112), het opleggen van een Tijdelijk Huisverbod, doorverwijzing naar de opvang (Opvang en begeleiding na geweld | Ministerie van VWS) of het organiseren van tijdelijke bescherming bij het netwerk. Neem daarom bij acute onveiligheid altijd contact op met Veilig Thuis.

Daarnaast is het belangrijk om te werken aan een veiligheidsplan. Het veiligheidsplan is bedoeld om het geweld te stoppen en op korte en lange termijn een veilige situatie te creëren²⁴.

Belangrijk bij het opstellen van een veiligheidsplan is:

- beschrijving van de onveilige situaties;
- beschrijving van de beschermende factoren;
- de voorwaarden waaraan moet worden voldaan;
- de concrete afspraken die zijn gemaakt;
- de afspraken over regievoerderschap²⁵.

Belangrijk om te realiseren is dat steeds meer slachtoffers van huiselijk geweld ook te maken krijgen met digitaal geweld en onveiligheid. Zij worden online lastig gevallen, afgeluisterd of zelfs achtervolgd. Het is belangrijk om digitale veiligheid op te nemen in het veiligheidsplan. Denk bijvoorbeeld aan het uitzetten van 'locatie delen'. Meer belangrijke tips voor slachtoffers zijn te vinden op de website van Safetyned²⁶.

Voortdurend aandacht besteden aan veiligheid en het veiligheidsplan is nodig bij het gefaseerd werken aan veiligheid. Op elk moment kan er zich een situatie voordoen die van invloed kan zijn op de veiligheid. Aanpassing van het veiligheidsplan is dan noodzakelijk.

24 Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2014a

25 Vogtländer en van Arum, 2016

26 (SafetyNed)

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Meer weten en een voorbeeld van een veiligheidsplan bekijken?

[Informatie over het veiligheidsplan | HGKM voor professionals²⁷](#)

Veilig Thuis

Veilig Thuis speelt een belangrijke rol bij het organiseren van veiligheid bij (ex-)partnergeweld. Veilig Thuis is na een melding verantwoordelijk voor het uitvoeren van een veiligheidsbeoordeling. Dat betekent dat Veilig Thuis zicht moet krijgen op de veiligheid voor alle betrokkenen om zo tot een besluit te komen welke vervolgstappen nodig zijn.

Veilig Thuis is verantwoordelijk voor het zicht op veiligheid zodra Veilig Thuis kennis heeft genomen van een spoedeisend karakter van een melding. In alle andere gevallen draagt Veilig Thuis die verantwoordelijkheid vanaf het moment dat de veiligheidsbeoordeling heeft plaatsgevonden. [Handelingsprotocol Veilig Thuis | 2019](#)

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

²⁷ HGKM Portaal is een site van Anna-Maria Carbonaro en Cocky Ruitenberg.

Aandacht voor risicogestuurde zorg

Risicogestuurde zorg²⁸ richt zich op het aanpakken van risicofactoren die geweld en onveiligheid veroorzaakt hebben en in stand kunnen houden. Om risicogestuurde zorg te kunnen bieden is er een gezamenlijke analyse nodig; welke risicofactoren spelen in deze situatie een rol? Risicofactoren zijn gedragingen, omstandigheden of kenmerken die de kans op het ontstaan of herhalen (van geweld) vergroten. Beschermende factoren zijn factoren die tegenwicht kunnen bieden aan risico's.

Het Balansmodel²⁹ gaat er vanuit dat een opeenstapeling van stressvolle omstandigheden de balans tussen draaglast (risicofactoren) en draagkracht van een gezin verstoort. Het kan gaan om factoren op micro (individueel) niveau, op macro (gezins-) niveau en op meso (omgeving of maatschappelijk) niveau. Op alle drie de niveaus zijn factoren van invloed die een risico kunnen vormen voor (of juist kunnen beschermen tegen) ex-partnergeweld. Het blijkt dat met name de opeenstapeling van verschillende risicofactoren samenhangt met het voortbestaan van het huiselijk geweld³⁰.

28 [Huiselijk geweld: over risicogestuurde zorg en risicofactoren | Movisie](#)

29 [Balansmodel NJi](#)

30 [Interventiebeschrijving Oranje Huis Aanpak.pdf](#)

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risicogestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Voorbeelden van risicofactoren en beschermende factoren³¹

Individu	Risicofactoren	<ul style="list-style-type: none"> • Iemand heeft in het verleden zelf geweld meegemaakt; er is sprake van een trauma. • Er is sprake van verslaving/middelengebruik waardoor de rem op gewelddadig gedrag minder is.
	Beschermende factoren	<ul style="list-style-type: none"> • Iemand beschikt over goede sociale vaardigheden. • Iemand heeft het vermogen tot zelfregulatie.
Huiselijke kring en omgeving	Risicofactoren	<ul style="list-style-type: none"> • Er is veel stress in het gezin door een opeenstapeling van problemen met daardoor een grotere kans op escalatie; denk aan armoede, werkloosheid. • Er zijn problemen in de ouder-kind relatie of hechtingsproblemen.
	Beschermende factoren	<ul style="list-style-type: none"> • Ouders hebben goede opvoedvaardigheden. • Er is een steunend sociaal netwerk.
Maatschappij	Risicofactoren	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn verschillen in macht, gelijkheid, afhankelijkheid en verwachtingen die samenhangen met sociaal-culturele opvattingen over man/vrouw/gender rollen.
	Beschermende factoren	<ul style="list-style-type: none"> • De culturele, maatschappelijke opvatting is dat huiselijk geweld niet wordt getolereerd.

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risicogestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

³¹ Huiselijk geweld: over risicogestuurde zorg en risicofactoren | Movisie

Samenwerken en regie

Om de risicofactoren in beeld te krijgen, is het belangrijk dat verschillende organisaties samenwerken. Doel is om te komen tot stabiele veiligheid en voorkomen van huiselijk geweld en onveiligheid. Per casus kan verschillen welke inzet van welke organisatie nodig is.

Het is altijd belangrijk om ervoor te zorgen dat er een regievoerder is. Een regievoerder zorgt voor het inventariseren van de gezinssituatie, een integrale probleemanalyse, het opstellen van een integraal plan en voert de regie over de uitvoering van het plan. Een regievoerder werkt altijd samen met betrokkenen en met andere professionals³².

Meer weten? Lees dan:

- [Werken aan Veiligheid voor lokale teams en gemeente \(VNG\)](#)
- [De Regisseur \(Toezicht Sociaal Domein\)](#)

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

In deze fase werk je samen aan herstelgerichte zorg en aan de aanpak van de gevolgen van (structurele) onveiligheid. Traumabehandeling moet onderdeel zijn van de integrale aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het is eveneens belangrijk om regelmatig het plan te evalueren op de voortgang en de tevredenheid van betrokkenen. Dat geeft inzicht of iedereen nog op de goede en dezelfde weg bezig is.

Herstel wordt veelal gezien als een proces waarbij nieuwe zin en betekenis ontstaan na problemen. Mensen krijgen weer meer grip op het leven. Het gaat om het opnieuw ontwikkelen van vaardigheden en het oppakken van betekenisvolle relaties. Belangrijke elementen bij persoonlijk herstel zijn de verbondenheid met anderen, hoop en perspectief, persoonlijke identiteit, betekenisgeving en grip op de eigen situatie.

Herstel is niet rechtlijnig. Het is een persoonlijk proces met vallen en opstaan. Methoden die gebaseerd zijn op de herstelvisie zijn Krachtwerk en Herstellen doe je zelf.

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Professionele moed en lef

De praktijk van huiselijk geweld is complex en kan snel tot een ongrijpbaar gevoel leiden voor sociaal professionals. Zij dragen een grote verantwoordelijkheid om een goede inschatting te maken van de veiligheid in een gezin en om beslissingen te nemen en te handelen om het geweld te stoppen.

Professionals ervaren regelmatig situaties van ongemak en dilemma's, waarin sprake kan zijn van angsten en twijfels over wat het juiste is om te doen. Deze situaties versterken handelingsverlegenheid. Het nemen van besluiten en verantwoordelijkheid is daarbij niet altijd gemakkelijk, net als het praten over geweld en onveiligheid. Hiervoor is professionele moed en lef nodig.

Professionele moed en lef is dan ook het overwinnen van persoonlijke angsten of ongemak en het nemen van zwaarwegende besluiten bij een (ethisch) dilemma. Bij professionele moed en lef ga je over tot actie, ondanks belemmeringen en barrières.

Belangrijk uitgangspunt bij professionele moed en lef, is dat hier specifiek over *professionele* moed gesproken wordt. Bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling gaat het altijd ook over kennis. Het is belangrijk om kennis te hebben over verschillende vormen van geweld en over acute en structurele onveiligheid. Zonder deze kennis lopen professionals het risico om verkeerde besluiten te nemen. De dynamiek bij eer-gerelateerd geweld is namelijk een hele andere dynamiek dan bij stalking of intiem terreur. Daarnaast is professionele moed en lef altijd verbonden met hogere waarden, normen en deugden. Het besluit dient het hogere doel, denk hierbij aan veiligheid. Het is angst voelen, maar ook besluiten dat iets anders belangrijker is.

Professionele moed en lef gaat over wikken en wegen. En natuurlijk horen twijfels daar bij. En natuurlijk zijn er risico's. Er is een kans van slagen, maar er is niet altijd garantie op succes.

Professionele moed en lef is verbonden met angsten, onzekerheden, kwetsbaarheid. Het gaat over introspectie, het naar jezelf kijken als professional, het reflecteren op dilemma's en ongemak en jouw barrières. Om vervolgens tot actie over te gaan.

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Meer weten over professionele moed en lef

In vier leertafels van Movisie hebben sociaal professionals, ervaringsdeskundigen en onderzoekers samen onderzocht hoe moed en lef zich in de praktijk manifesteert en wat helpt om moed en lef te versterken. Lees meer over de geleerde lessen:

- [Infographic professionele moed huiselijk geweld en kindermishandeling \(movisie.nl\)](#)
- [Present zijn bij huiselijk geweld vraagt om professionele moed en lef \(movisie.nl\)](#)
- [Wat werkt bij professionele moed en lef?](#)

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Trainingen

Ben je op zoek naar een training voor jouw organisatie? Of zoek je voor jezelf een cursus of training over het signaleren, bespreekbaar maken of aanpakken van (ex-)partnergeweld? Hieronder vind je een aantal tips.

	Wat houdt het in ?
Veilig Thuis Kijk op de website van jouw regionale Veilig Thuis-organisatie	Veilig Thuis kan trainingen of andere vormen van deskundigheidsbevordering verzorgen voor sociaal professionals.
Organisaties voor opvang na huiselijk geweld Kijk op de website van de opvangorganisatie in jouw regio	Regionale (vrouwen)opvangorganisaties bieden ook deskundigheidsbevordering voor professionals.
<u>Trainers huiselijk geweld</u>	Site met gecertificeerde trainers en docenten die trainingen, voorlichtingen, presentaties, lessenseries en keuzeprogramma's kunnen verzorgen over o.a. partnergeweld (en de meldcode).
<u>Augeo Academy</u> (zoek bijvoorbeeld op 'huiselijk geweld volwassenen')	Online trainingen over o.a. het werken met de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling voor diverse beroepsgroepen. Voor artsen en verpleegkundigen is er een training 'werken met de meldcode huiselijk geweld tegen volwassenen'.

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risicogestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

<p>LVAK Vereniging voor aandachtswa- tionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling</p>	<p>Het LVAK biedt onder andere een 'training Aandachtsfunctionaris Huiselijk Geweld en Kindermishandeling aan voor aandachtswa- tionarissen die werken met volwassenen, ouders, kinderen en jongeren.</p>
<p>SafetyNed</p>	<p>SafetyNed biedt trainingen en workshops aan professionals waarin je leert waar je op moet letten bij cliënten die slachtoffer zijn van digitaal geweld, zoals digitale stalking, en hoe je je cliënten kunt helpen digitaal geweld te voorkomen.</p>
<p>Drakentemmers</p>	<p>Drakentemmers is een expertiseplatform voor behandelaars trauma en gehechtheid in de context van huiselijk geweld. Het biedt een leerlijn voor algemene professionals in het sociaal - en veiligheidsdomein die meer oog willen krijgen voor trauma- en gehechtheidsproblematiek ten gevolge van huiselijk geweld. En ook een leerlijn voor behandelaars. Drakentemmers is een initiatief van Blijf Groep, Altra, de Jeugdzorg Academie en een zestal regio's van Geweld hoort nergens thuis.</p>
<p>RINO</p>	<p>De RINO Groep organiseert samen met andere partners trainingen, ook voor generalistische professionals, bijvoorbeeld: <u>Geweldspatroom van dwingende controle in (ex-)partnerrelaties - Het verschil tussen wat er gebeurt op het toneel en in de coulissen RINO Groep Utrecht</u> en <u>TOP-3 methodiek samenwerken voor veiligheid RINO Groep Utrecht</u></p>

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Methodieken en interventies

Interventies uit een databank

De interventies die we hier noemen zijn opgenomen in een interventiedatabank, bijvoorbeeld de Databank Effectieve sociale interventies van Movisie. Ze zijn beoordeeld door onafhankelijke beoordelaars uit praktijk en/of wetenschap. Zie voor meer informatie: [Over de databank | Movisie](#).

In de beschrijving in de databank staat per interventie de ontwikkelaar / contactpersoon vermeld voor nadere informatie. We lichten een aantal belangrijke interventies bij de aanpak van huiselijk geweld toe.

	Doel	Voor wie, wanneer en hoe te gebruiken
<u>Oranje Huis-aanpak</u>	<p>Het stoppen van huiselijk geweld in een gezin en het creëren van de juiste omstandigheden om te werken aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het vergroten van veiligheid • het duurzaam stoppen van geweld • herstel op fysiek, psychisch en psychosociaal vlak. <p>Het betreft (tijdelijke) opvang, gecombineerd met systeemgerichte hulp aan het hele gezin.</p>	<p>Gezinnen met uiteenlopende etnische, culturele en maatschappelijke achtergronden, die te maken hebben met huiselijk geweld en hiervoor een beroep doen op de vrouwenopvang.</p> <p>Uit te voeren door instellingen voor (vrouwen-)opvang die eerste hulp, advies en (vervolg-)opvang gericht op het doorbreken en duurzaam stoppen van huiselijk geweld in samenhang aanbieden.</p>
<u>Aware</u>	<p>Veiligheid bieden aan slachtoffers van stalking (vrouwen en kinderen) die blootstaan aan systematische fysieke of mentale bedreigingen. Dit verloopt via een elektronisch alarmsysteem.</p> <p>Daarnaast brengt het de hulpverlening, gericht op empowerment, op gang.</p>	<p>Slachtoffers van stalking die systematisch te maken hebben met fysieke of mentale bedreigingen.</p> <p>Uit te voeren door een samenwerkingsverband van partners uit de bestuurlijke, straf-, civiele en zorgketen.</p>

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risicogestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

<u>Eva/Zahir</u>	Een zodanige afname van het (dreigende) eergeerelateerde geweld en andere persoonlijke en/of systeemproblematiek dat het meisje veilig terug kan keren naar huis, of veilig elders kan wonen en naar eigen vermogen kan deelnemen aan de maatschappij.	Meiden en jonge vrouwen van 12 t/m 23 jaar die te maken hebben met (dreigend) eergeerelateerd geweld door hun (schoon)familie en/of (ex)partner omdat er vanuit het perspectief van de familie/ouders/partner sprake is van wangedrag dat openbaar is geworden of kan worden.
<u>De Nieuwe Toekomst</u>	Groepstraining voor vrouwen die te maken hebben gehad met (ernstig) huiselijk geweld. Activering en het toekomstperspectief staan centraal.	Mensen die te maken hebben gehad met huiselijk geweld en aan de slag willen gaan met herstel en toekomstperspectief op de arbeidsmarkt.
<u>Krachtwerk</u>	Deze interventie is een krachtgerichte basismethodiek om mensen die tijdelijk of langdurig de greep op hun bestaan kwijt zijn, te ondersteunen in hun herstel.	Alle werknemers in een organisatie geven uitdrukking aan het krachtgerichte werken. Van niet-uitvoerenden tot professionele begeleiders en teamondersteuners. De krachtgerichte benadering pas je (en alle mensen met wie een cliënt in de organisatie te maken krijgt) toe vanaf het eerste contact met de cliënt, dus ook bij aanmelding en intake.
<u>Maatje achter de voordeur</u>	Deze interventie biedt steun bij het herstelproces aan mensen die te maken hebben gehad met huiselijk geweld. Zij krijgen steun van een vrijwilliger die zelf te maken heeft gehad met huiselijk geweld, een zogenoemd ervaringsmaatje. De deelnemer ervaart herkenning en erkenning in het contact met het maatje, onderneemt nieuwe of herpakt oude activiteiten, heeft sociale contacten en heeft toegang tot instanties.	De interventie wordt ingezet als de (dreiging van) geweld gestopt is. Als de deelnemer nog een relatie heeft met degene die het geweld heeft gepleegd, is een voorwaarde voor deelname dat er een hulpverleningstraject is geweest om het geweld te stoppen. De hulpverlener die de partners heeft begeleid in de periode van geweld, schat in of dit gezin geschikt is voor het 'Maatjestraject' en verwijst het gezin door. De hulpverlener bespreekt dit ook met de partner van het slachtoffer, die ook achter het traject moet staan.

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risico-gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Overige interventies

Er zijn ook interventies die (nog) niet zijn opgenomen in een databank van erkende interventies. Maar wel veelbelovend zijn of in de praktijk goed worden ontvangen. We hebben ze hier opgenomen om een beeld te geven van welke aanpakken en interventies er nog meer zijn.

	Doel	Voor wie, wanneer en hoe te gebruiken
<u>Switch</u>	Het doorbreken van de (intergenerationele) geweldspatronen; het doorbreken en duurzaam stoppen van structurele patronen van huiselijk geweld. Switch biedt risicogestuurde en herstelgerichte zorg. De focus in de behandeling en begeleiding richt zich op trauma en hechting.	Gezinnen die te maken hebben met langdurig huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Het is gericht op het hele gezin: Ouders, jongeren en kinderen. En zowel op slachtoffers als plegers van het geweld. Uit te voeren door de (forensische) GGZ, vrouwenopvang en jeugdzorg.
<u>Je bent niet de enige</u>	Het doel van de training 'Je bent niet de enige' is het verwerken van ervaringen, inzicht krijgen in hoe het geweld is ontstaan en het doorbreken van isolement. Ook wordt gekeken naar hoe iemand er in de toekomst voor kan zorgen dat er geen sprake meer is van geestelijke of lichamelijke mishandeling.	De training is voor vrouwen en mannen die ervaring hebben (gehad) met (ex)partnergeweld – recent of lang geleden.
<u>Veilig en krachtig</u>	De training Veilig en Krachtig heeft als doel het verwerken van ervaringen, het verwerven van inzicht in de geweldspatronen en het vergroten van de weerbaarheid. Ook wordt gekeken naar hoe iemand relatiegeweld in de toekomst kan voorkomen.	Vrouwen en mannen die ervaring hebben (gehad) met (ex-)partnergeweld.

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risicogestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

<p>Multi Disciplinaire Aanpak (MDA++), onderdeel van Toolbox GHNT</p>	<p>MDA++ is een (specialistische, intersectorale) aanpak die zich richt op situaties waarbij er sprake is van patronen van geweld en verwaarlozing. En dan op die situaties waarbij het via de reguliere multidisciplinaire hulpverlening en interventies niet is gelukt om dat patroon te doorbreken.</p>	<p>De bouwstenen MDA++ zijn te gebruiken voor de implementatie van MDA++ in een regio.</p> <p>De twee tools die betrekking hebben op huishoudens zonder minderjarige kinderen zijn ontwikkeld voor casemanagers en projectleiders MDA++</p>
<p>Werkwijze: Sneller Thuis - Vereniging Valente</p>	<p>‘Sneller Thuis’ bestaat uit een handreiking, checklist, praatplaat en online platform. Deze tools zijn ontwikkeld om de verblijfsduur van cliënten in de opvang te verkorten, om hen sneller te kunnen laten uitstromen naar andere woonruimte.</p>	<p>De tools zijn te gebruiken door opvanginstellingen.</p>
<p>Sterk</p>	<p>Weerbaarheidstraining, gericht op het vergroten van de weerbaarheid van deelnemers om zo de kans op toekomstig slachtofferchap van diverse vormen van geweld te verkleinen.</p>	<p>Vrouwen die ervaringen hebben met geweld en die moeite hebben met het (h) erkennen, stellen en/of verleggen van hun grenzen. Daardoor ervaren zij onvoldoende regie op individueel niveau en in relatie tot anderen.</p>
<p>Niet meer door het Lint</p>	<p>Het verminderen van agressief gedrag en het versterken van het probleemoplossend vermogen.</p> <p>Dit gebeurt in groepssessies, waarin geweldplegers leren hun gedrag te veranderen. Ze krijgen handvatten om met moeilijke situaties om te gaan en krijgen inzicht in het ontstaan van (partner)geweld en hoe ze dit kunnen voorkomen.</p>	<p>Mannen met agressieproblemen, vrouwen met agressieproblematiek.</p> <p>De interventie wordt uitgevoerd in o.a. de reguliere ggz, in de dienstverlening aan mensen met een verstandelijke beperking, een penitentiaire instelling en in een organisatie voor maatschappelijke dienstverlening.</p>

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risicogestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

<u>Multifocus</u>	De (transgenerationale) geweldspiraal in een gezin is doorbroken met behoud of herstel van de onderlinge relaties. Behoud of herstel van onderlinge relaties wordt niet nagestreefd wanneer er sprake is van intiem terrorisme of seksueel misbruik van kinderen en/of wanneer één of meer gezinsleden behoud of herstel van onderlinge relaties niet willen.	Gezinnen met complexe, meervoudige problematiek, waarbij eerdere meldingen van huiselijk geweld bekend zijn, het risico van escalatie of herhaling van geweld hoog wordt ingeschat en/of eerdere, reguliere hulpverlening gericht op de aanpak van huiselijk geweld is vastgelopen. Multifocus kan worden toegepast binnen de geestelijke gezondheidszorg, jeugdzorg, jeugdhulpverlening en kinderscherming, vrouwenopvang, maatschappelijk werk, GGD, reclassering, Veilig Thuis en instellingen voor daderhulpverlening.
<u>Pas op de Grens</u>	Pas op de grens heeft als doel om seksueel grensoverschrijdend gedrag in het heden te stoppen en om de kans op recidive in de toekomst te reduceren.	Volwassen mannen (18 jaar en ouder) met een lichte verstandelijke beperking (LVB) die seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen en/of hebben vertoond met een matige of hoge kans op recidive. Bij alle subdoelgroepen is sprake van enige psychoseksuele problematiek.
<u>Take a break</u>	Het stoppen van huiselijk geweld en duurzame veiligheid na incidenteel of structureel huiselijk geweld. Het is een ambulante en systeemgerichte traject in de eigen omgeving van mensen.	Partners met of zonder kinderen. Na het volgen van een training kunnen teams van hulpverleningsorganisaties die gespecialiseerd zijn in de hulpverlening bij huiselijk geweld Take a break uitvoeren.
<u>Carrouselgroep</u>	Deelnemers inzicht geven in het (voort) bestaan van huiselijk geweld, in het eigen aandeel in het geweldspatroon en het stoppen van huiselijk geweld.	Mannen die betrokken zijn bij huiselijk geweld richting hun partner en/of kinderen.

Leeswijzer

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van (ex-)partnergeweld

Signaleren van (ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken en werken

Visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid

Samenwerken aan (directe) veiligheid

Aandacht voor risicogestuurde zorg

Opstellen herstelplan met aandacht voor trauma

Professionele moed en lef

Trainingen

Methodieken en interventies

Movisie: kennis en aanpak van sociale vraagstukken

Movisie is hét landelijk kennisinstituut voor een samenhangende aanpak van sociale vraagstukken. Samen met de praktijk ontwikkelen we kennis over wat echt goed werkt en passen we die kennis toe. De unieke rol van Movisie is het versnellen van leerprocessen. We zijn alleen tevreden als we een duurzame positieve verandering voor mensen in een kwetsbare positie realiseren.

www.movisie.nl.

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Colofon

Auteurs: Nelleke Westerveld, Nicole Doornink en Wilma Schakenraad

Eindredactie: Marijne Tesser

Vormgeving: Suggestie & Illusie

Maart 2023

Overname van informatie uit deze publicatie is toegestaan onder voorwaarde van de bronvermelding:

© Movisie, kennis en aanpak van sociale vraagstukken.

Leeswijzer

Wat verstaan we onder
(ex-)partnergeweld?

Cijfers huiselijk geweld
en (ex-)partnergeweld

De dynamiek van
(ex-)partnergeweld

Signaleren van
(ex-)partnergeweld

De Meldcode

Systeemgericht denken
en werken

Visie Gefaseerd samen-
werken voor veiligheid

Samenwerken aan
(directe) veiligheid

Aandacht voor risico-
gestuurde zorg

Opstellen herstelplan met
aandacht voor trauma

Professionele moed
en lef

Trainingen

Methodieken en
interventies